

Årsberetning og Årsregnskap 2023

Utvikling av plantesorter for norsk og nordisk klima

Innhold

Samfunnsoppdrag og bærekraft.....	4	Havre.....	14
Samfunnsoppdraget.....	4	Offisiell verdiprøving og godkjenning	14
Bærekraft.....	4	Godkjente sorter	14
Styreleder har ordet.....	5	Ressurser	14
Beredskap starter med genetikken	6	Samarbeid	14
Marked og rammevilkår 2023	7	Generelt	14
Såkorn.....	7	Engvekster.....	14
Engvekster.....	9	Offisiell verdiprøving og godkjenning	14
Potet.....	9	Godkjente sorter	14
Frukt og bær	9	Ressurser	14
Produksjon	9	Samarbeid	14
Foredlingsprogrammene 2023.....	11	Poteter	14
Vårhvete og høsthvete	11	Offisiell verdiprøving og godkjenning	14
Offisiell verdiprøving og godkjenning	11	Godkjente sorter	15
Godkjente sorter	11	Ressurser	15
Ressurser	11	Samarbeid	15
Samarbeid	11	Generelt	15
Marked og rammevilkår	11	Frukt og bær	16
Bygg	13	Ressurser	16
Offisiell verdiprøving og godkjenning	13	Samarbeid	16
Godkjente sorter	13	Proteinvekster.....	16
Ressurser	13	Ressurser	17
Samarbeid	13	Samarbeid	17
Generelt	13		

Forskning, utvikling og innovasjon	18
Forskningsprosjekter med deltagelse fra Graminor 2023	20
Styrets beretning 2023	21
Graminors eiere	21
Formål og drift.....	21
Styret i Graminor	21
Eierskap i andre selskaper	22
Bjørke Eiendom AS.....	22
Njøs frukt- og bærsepter AS	22
Sagaplant AS.....	22
Ytre miljø.....	22
Medarbeidere og organisasjonen.....	23
Medarbeidere og organisasjonen	23
Personalet	23

Resultat	24
Graminor AS Resultatregnskap.....	25
Graminor AS Balanse	26
Noter pr. 31.12.2023	28
Kontantstrømoppstilling pr. 31.12.2023	37
Resultat Graminor 2023 Prosjektspesifikasjon	38
BDO – uavhengig revisors beretning	40

Samfunnsoppdrag og bærekraft

Samfunnsoppdrag

Graminor AS er ansvarlig for utvikling av plantesorter til jord- og hagebruksnæringen i Norge tilpasset norske og nordiske vekstforhold. Dette innebærer å utvikle norske plantesorter, representere utenlandske plantesorter og produksjon av prebasis.

Graminor produserer og importerer prebasis av sorter innen korn og engvekster. Overhalla klonavlssenter har ansvaret for produksjon av settepoteter, og Sagaplant har ansvar for produksjon av eliteplanter på frukt og bær, på oppdrag fra Graminor.

En viktig del av vår oppgave er å skape samfunnsmessig merverdi i form av økt matproduksjon basert på norske ressurser. Graminor drives fra Bjørke forsøksgård ved Hamar.

Bærekraft

Bærekraft er integrert i Graminor sin kjernevirksomhet og samfunnsoppdrag. Graminor skal bidra til norsk og nordisk matsikkerhet og beredskap ved

å bidra til å sikre en fremtidig klimatilpasset og livskraftig norsk matproduksjon. I dette inngår å være en viktig støttespiller for den norske bonden.

Vi jobber og bidrar spesifikt til FNs bærekraftsmål nummer to som går på matsikkerhet, bedre ernæring og fremme et bærekraftig landbruk. I dette inngår også vårt arbeid for ivaretagelse og utvikling av genetisk mangfold. Dette skal oppnås med utgangspunkt i en ansvarlig drift som i minst mulig grad har negativ påvirkning på miljø og mennesker, og vi er opptatt av vår rolle rundt bevaring av naturmangfold og biodiversitet.

Åpenhetsloven er en norsk lov som skal fremme virksomheters respekt for grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold i forbindelse med produksjon av varer og levering av tjenester. Loven er et bærekraftstiltak i forretningsvirksomhet og med det en del av Graminor sin bærekraftstrategi som er åpent tilgjengelig på selskapets webside.

2 UTRYDDE
SULT

Styreleder har ordet

Etter det avlingsmessige suksessåret 2022 så håpet nok mange i vår bransje at 2023 også skulle bli et bra år. Men slik ble det ikke. Fjoråret ble for mange planteprodusenter et av de dårligste år noensinne og for en del også dårligere enn kriseåret 2018. Dette viser oss hvor varierende årsvariasjonene i planteproduksjon er. Vi kan gå fra suksess til store tap fra ett år til et annet. Dette understreker viktigheten av å opprettholde en god samfunnsmessig beredskap innenfor vår bransje. Graminor er en av de aktørene i det norske landbruket som er pålagt et særlig samfunnsoppdrag for utføringen av vår virksomhet. Det er et ansvar vi tar på alvor og vi mener at vi er en viktig del av den totale samfunnsberedskapen som skal sikre samfunnet i krisetider. Med de geopolitiske endringene og de værerslag vi har vært vitne til i de siste to år så understreker det betydningen av å sikre en sterk nasjonal beredskap på det fagfeltet som er vårt ansvarsområde. Graminors foredlere tar dette oppdraget på alvor og arbeider hver dag for å sikre nye norske sorter på våre viktigste jordbruksvekster som kan gi bonden en god og trygg økonomi i de skiftene som dyrkes, men også sikrer at vi ikke blir avhengig av utenlandsk plantemateriale for produksjon av våre viktigste plantevekster som korn, potet, bær og ikke minst grasvekster som grunnlag for god norsk grovforproduksjon.

2023 har også vært et merkeår for Graminor ved at vi har gjennomført vår største investering noensinne. Ervervet av landbrukseiendommen Gihle sikrer Graminor for evig tid flott landbruksjord som ligger inntil vår egen jordvei på Bjørke. Etter ervervelsen disponerer Graminor 1000 daa egen eid jord i Hamar kommune, noe som sikrer en videre utvikling av våre kompetansearbeidsplasser i Innlandet.

I den nærmeste tiden skal våre myndigheter ta stilling til hvordan vi i Norge skal forholde oss til genredigering og hvordan fremtidens genteknologilov skal se ut. Dette er spennende og samtidig utfordrer mange av de prinsipper som har vært førende for norsk matproduksjon i lang tid. Samtidig foregår det betydelige prosesser i EU knyttet til regelverk for genredigering av planter som vi må følge godt med på. Det som er klart er at norske forbrukere vil være eksponert for mat som er produsert i EU, enten gjennom import eller på sine mange reiser til EU-land. Vi har også sterk

Hans Frode Kielland Asmyhr, Styreleder

«2023 har også vært et merkeår for Graminor ved at vi har gjennomført vår største investering noensinne.»

konkurransen fra planteforedlere i EU som satser sterkt på plantefeltet og som opererer i en sterk kommersiell konkurranse. For Graminor og våre foredlere vil det kunne bli krevende dersom vi må konkurrere underlagt et helt annet regelverk enn foredlere i utlandet. Graminor vil delta aktivt og tydelig i denne debatten.

Med disse ord ønsker jeg våre samarbeidspartnere et riktig godt vekstår i 2024.

Beredskap starter med genetikken

Matproduksjon og tilgang til trygg mat er en grunnleggende samfunnskritisk funksjon. All matproduksjon starter med et frø og all matproduksjon er avhengig av planter. En optimal planteproduksjon starter med genetikk tilpasset det aktuelle dyrkingsstedet. For norsk matberedskap og -sikkerhet er det avgjørende at vi har plantesorter egnet for dyrking i hele Norge, for å ha matproduksjon basert på norske ressurser. Klimaendringer fører til mer utfordrende værforhold i planteproduksjon og krever kontinuerlig utvikling av plantesorter for å levere god avling av høy kvalitet.

Norge er ett av landene i verden med lavest selvforsyningsgrad med knappe tre prosent dyrka areal. Norsk matforsyning er helt avhengig av internasjonal handel og fungerende forsyningslinjer. De siste årene har store kornproduserende land innført eksportrestriksjoner i kriseår for å sikre egen matberedskap. Krigene i Ukraina viser at transport av korn og andre viktige varer blir stoppet og etablerte forsyningslinjer blir «truet» over natten. I en krise- og krigssituasjon er det heller ikke sikkert at penger er det som skal til for å kjøpe mat. Det kan avhenge av hvilke land vi er venner – eller ikke venner – med. Dette gjør oss sårbare. For å være forberedt på usikre tider må vi øke beredskapen. Det er også en klar anbefaling å styrke den nasjonale matberedskapen i Totalberedskapskommisjonen (NOU 2023:14) og Forsvarskommisjonen (NOU 2023:17) som begge ble lagt fram i 2023.

Både matkorn og såkorn er viktig i et beredskapsperspektiv. Beredskapslagre for matkorn ble avviklet i 2003. Beredskapslager for såkorn ble reetablert etter jordbruksforhandlingene i 2011, etter avvikling i 2000. Det ble da innført et tilskudd til lagring på ca. 15 % av totale årlige forbruket av såkorn.

Vekstsesongen 2022 var god, og beredskapslagrene for såkorn ble fylt opp. 2023 ble en helt annen vekstsesong og avlingene ble lave med dårlig kornkvalitet. Dette gjør at vi må bruke opp såkornet i beredskapslagrene, i tillegg til import, for å få nok såkorn til vekstsesongen 2024. Utfordringen er at det nesten bare er Sverige og Finland som har såkorn egnet for norske forhold. Import (og eksport) av såkorn har skjedd flere ganger tidligere. Vi samarbeider godt med våre nordiske venner når det gjelder utveksling av såkorn. Særlig erfarer vi at Finland alltid har noe «på lur». Det vi erfarer i år er at hele Norden og Nord-Europa hadde utfordringer med vær- og vekstforholdene. Alle opplever lave avlinger og dårlig kvalitet på såkornet. Det er dermed store utfordringer med å få tak i såkorn generelt, og av egnede sorter for norske forhold spesielt. For å få nok såkorn til vekstsesongen 2024 må såvareselskapene gå lenger sydover – til Tyskland og Frankrike – og importere såkorn derfra. Dette er av sorter som ikke er utviklet eller uttestet for våre vekstforhold, og er med det en større risiko å dyrke. Får vi en vekstsesong i 2024 lik den i 2023 så blir det kritisk for tilgjengeligheten av såkorn. Situasjonen vi nå står i viser viktigheten av å ha så stor produksjon som mulig på norske ressurser for god matsikkerhet.

Det er dessverre lite som tyder på at vi går fredeligere tider i møte. Klimaendringer og endrede geopolitiske forhold gjør at vi må prioritere handling vedrørende matberedskap i Norge. Den aller viktigste matberedskapen er et levende aktivt landbruk. De to siste årenes store svingninger i kornproduksjon, og politisk uro, viser nødvendigheten av økt beredskapslagring. Dagens beredskapslager av såkorn er for lite og må økes. Dette for å sikre såkorn av god og egnet kvalitet for våre norske vekstforhold.

Marked og rammevilkår 2023

Såkorn

Vekstsesongen 2023 går inn i historien som en av de dårligste for korn på Sør- og Østlandet. En kjølig vår med sen opptørking resulterte i utsatt våronnstart for mange. Mai og juni var preget av tørke og dårlig oppspiring flere plasser. I juli kom regnet i overflod og i august uværet Hans. Resultatet er både lav avling og dårlig kvalitet. Mest skadelidende ser bygg og havre ut til å være, og da kanskje spesielt de tidligste sortene.

I Trøndelag var forholdene gjennom sommeren bedre med estimerte avlinger over gjennomsnittet. Regn ødela imidlertid også her utover i innhøstingen.

Såkornproduksjonen på Østlandet preges av sesongen. Avlingene er både lave og preget av variabel kvalitet og spireevne. For å dekke såkornbehovet til sesongen 2024 er det gitt dispensasjon for lavere spireprosent i tillegg til at det vil bli ekstraordinær import av såkorn av bygg og havre.

Totalt såkornsalg i 2023 endte på 51 999 tonn. Dette er innrapporterte tall fra Felleskjøpet og Strand Unikorn. Dette er 5 178 tonn mindre enn i 2022. De siste ti årene er det bare i 2019 (44 750 tonn) og 2017 (51 000 tonn) det har vært et lavere såkornsalg.

Nedsatt produksjonskapasitet grunnet utfordrende råvare etter sesongen 2023 og et lavt høstkornsalg gjør at spesielt andre halvår trekker ned totalen for 2023.

I 2023 var 92,7 % av omsatt såkorn norskproduert. Dette er omtrent likt med 2022 (92,4 %). Den ekstraordinære importen forventes å gjøre seg

gjeldende i salgsstatistikken første halvår 2024, og dermed primært påvirke resultatet for 2024.

For seksradsbygg har Graminor sine sorter en markedsandel på 95,2 %, tilnærmet likt med 2022. I havre fortsetter den positive fremgangen for Graminor sine sorter med en markedsandel på 89,3 % i 2023. Opp fra 85,1 % i 2022. I vårhvete hadde Graminor sine sorter en markedsandel på 56,2 % mot 55,3 % i 2022.

Totalt har Graminor sine sorter en markedsandel på 56,6 % i 2023. Opp fra 52 % i 2022.

Utenfor Norge økte salget av sertifisert såkorn av Graminor sine sorter fra 8 013 tonn i 2022 til 8 436 tonn i 2023. Finland er det største markedet fulgt av Sverige og Estland.

«Vekstsesongen 2023 går inn i historien som en av de dårligste for korn på Sør- og Østlandet.»

Engvekster

Det totale salget av norskprodusert engvekstfrø fortsatte den positive utviklingen og endte i 2023 på 1 795 tonn. Opp 64 tonn fra 2022. Over de siste årene synes en trend hvor salget av flerårig raigras øker mens salget av timotei går ned. Timotei er imidlertid den desidert største arten og står for omtrent 50 % av omsatt kvantum mens flerårig raigras utgjør 13,8 %.

Vekstsesongen 2023 har også negativt påvirket frøavlingene. I snitt antydes i skrivende stund en nedgang på 20–30 %.

I 2023 hadde Graminor sine sorter en markedsandel på 63,3 %, tilnærmet likt med året før.

I Sverige er det i 2023 omsatt frø av Gunnar (timotei), Vestar (engsvingel) og Figgjo (flerårig raigras). Timoteisorten Liljeros er i oppformering i Sverige og forventes markedsført 2025–2026. På det finske markedet er Vestar og Liljeros omsatt i 2023.

Potet

Det ble en liten nedgang i omsetningen av sertifisert settepotet i 2023, som endte på 10.121 tonn, mot 10 859 tonn året før. Dette blir forklart med at 2022 var et godt år for egenproduksjon av settepotet kombinert med at kostnadsøkningen i potetproduksjonen bidrar til mindre innkjøp av sertifisert settepotet til sesongen 2023. Vi er spent på kommende sesong, men det er forventet at omsetningen av sertifisert settepotet vil øke. Signalet er at det er stor pågang når det gjelder bestilling, samt at volum, og kvalitet på settepoteten virker så langt gjennomgående å være god.

Graminorsorten Undset er en halvtidlig gul matpotet godkjent i 2022. Undset er nå i oppformering og har fått gode tilbakemeldinger fra pakkerier og dyrkere. Det er planlagt en økning i kontraktene av denne for 2024 og det blir spennende å se hvordan Undset utvikler seg. Sorten Hassel har befestet sin posisjon i det tidligste tidligmarkedet. Nansen er tilgjengelig i matmarkedet, men er på tilbakegang. Asterix er fortsatt i skrivende stund den dominerende sorten i matmarkedet.

Frukt og bær

Det norske markedet for frukttreproduksjon er på det nærmeste ikke-eksisterende da det aller meste av frukttrær til kommersiell produksjon blir importert fra Nederland og Belgia. Det som blir produsert i Norge er i all hovedsak til småhagemarkedet. Innen bær ser man også økende planteimport i jordbær, først og fremst fra Nederland, mens bringebærplanter for dyrking i jord ennå domineres av norsk produksjon. Det importeres en del langskuddplanter av bringebær. Etterspørselen etter bærplanter går ned med bakgrunn i den vanskelige situasjonen med å skaffe bærplukkere, og man ser en økning i produksjon i tunnel i forhold til friland. Bærplanteomsetningen domineres av Norgro, mens det er en liten håndfull av importører av frukttrær.

Produksjon

Graminor har i 2023 høstet 15 egne kornsorter/linjer fordelt på 6 havre, 6 bygg og 3 vårhvete tiltenkt sertifisert som prebasis. For engvekster er tilsvarende 3 rødkløver, 1 kvitkløver, 1 bladfaks og 1 sauesvingel. I tillegg er 1 rødsvingel, 1 raisvingel, 1 engelsk raigras og 1 kvitkløver anlagt i 2023 for frøhøsting i 2024.

I 2023 omsatte Graminor prebasis av 3 egne byggsorter, 7 egne havresorter og 3 egne vårhvete-sorter. For engvekster var tilsvarende 2 rødkløver, 2 kvitkløver, 1 timotei, 2 engsvingel, 1 strandrør og 2 engelsk raigras.

Den utforderende sesongen 2023 påvirker også Graminor sin prebasisproduksjon, og vil resultere i mindre ferdigvare enn planlagt. Vi vil likevel i all hovedsak klare å dekke såvareforretningenes etterspørsel etter prebasis for våren 2024.

Produksjonen skjer i tett samarbeid med såvareforretningene for korn og engvekster. For settepoteter kjøper vi tjenester fra Overhalla Klonavlssenter, mens Sagaplant står for produksjonen av eliteplanter og utgangsmateriale for jordbær, bringebær og frukt.

Prebasis av utenlandske sorter Graminor representerer importeres fra utenlandsk foredlere.

Foredlingsprogrammene 2023

Vårhvetete og høsthvete

Offisiell verdiprøving og godkjenning

Det var 13 vårhvetelinjer hvorav 7 linjer fra Graminor var i offisiell verdiprøving i 2023.

- Av disse var 5 vårhvetelinjer nye i 2022, 3 av disse fra Graminor.

Det var 9 høsthvetesorter og linjer, hvorav 1 fra foredlings samarbeidet mellom Lantmännen og Graminor (GNSW-linje).

- Det var 3 nye høsthvetesorter/linjer i sesongen 2023.
- Ei ny høsthvetelinje ble meldt inn høsten 2023. Den var fra foredlings samarbeidet mellom Lantmännen og Graminor (GNSW-linje).

Godkjente sorter:

To vårhvetesorter ble godkjent i 2023

- Linja GN15549 fra Graminors foredlingsprogram (linja har enda ikke fått et formelt godkjent navn).
- Happyfeed som er en fôr hvetesort fra svenske Lantmännen.

To høsthvetesorter ble godkjent i 2023

- Lizzie fra foredlings samarbeidet mellom Lantmännen og Graminor (Formell godkjenning avventer ferdig DUS-test).
- Alomar fra tyske Strube D&S GmbH.

Ressurser

Det er en foredler i full stilling minus tid til forskningsprosjekter ved programmet. Assisterende kornforedler med ansvar for høstkorn i 25 % stilling. To teknikere i kornavdelingen jobber hovedsakelig med hvete men også med forskningsprosjekter med tilknytning til hvete foredlingen.

Det er ekstrahjelpertil knyttet programmet.

Samarbeid

Programmet fortsetter samarbeidet med Lantmännen om foredling av høsthvete for nordlige områder i henhold til avtale, men på grunn av vanskelig innhøstingsforhold i Sverige ble ikke noe nytt materiale i F4 sendt for såing i Norge høsten 2023.

Hvete foredlingsprogrammet tester materiale fra mange utenlandske samarbeidspartnere:

- Vårhvete: 116 linjer fra 10 foredlere fra 7 land
- Vårtriticale: 8 linjer fra to foredlere fra to land
- Vårrug: 2 sorter fra tyske KWS
- Høsthvete: 107 linjer fra 15 foredlere fra 7 land
- Høsttriticale: 22 linjer fra 3 foredlere fra 3 land
- Høstrug: 15 sorter fra 3 foredlere fra to land
- Utprøving av avansert foredlingsmateriale og lovende sorter for det norske markedet skjer i samarbeid med NMBU, NIBIO og NLR
- PPP-prosjekt i vårhvete i samarbeid med SLU, NMBU og nordiske foredlingsfirmaer
- Betydelig samarbeid med NMBU og NIBIO i sjukdomstesting og forskningsprosjekter

Marked og rammevilkår

Det er god lønnsomhet i å dyrke hvete hvis man oppnår matkvalitet, men usikkerheten med at avlinga kan bli nedklassifisert som fôr gjør at mange velger et sikrere alternativ. Derfor er hvete dyrkinga, spesielt vårhvete i Mjøsområdet, under press. Økonomiske kalkyler viser at sent, høyt-ytende toradsbygg kan konkurrere med vårhvete i dekningsbidrag selv om det oppnås matkvalitet i hveten. Markedet ønsker mer hvete, mens vi i gode år er nær markedsdekning av fôrbygg. Sterk

prisstigning på handelsgjødsel har også økt kostnadene i brødhvetedyrkinga mer enn i førkorn-dyrkinga. Prisen til bonden er ved de siste landbruksoppgjørene hevet mer på hvete enn på bygg, men en nedadgående trend i vårhvetearealet tyder på at det trengs ytteligere stimuli for at det skal bli dyrka nok brødhvete.

Markedet for brødhvete er i stor grad styrt av mølleindustriens ønsker og krav. Varierende kvalitetskrav og signaler fra mølleindustrien har også vært med på å øke usikkerheten i matkorndyrkinga.

Vårhvete:

2023 vil gå inn i historien som en av de dårligste sesongene for norsk vårhvetedyrking. Tørke og varme på våren og forsommeren og mye regn under modning og innhøsting gjorde at avlingene ble små og kvaliteten dårlig. Mye vårhvete ble nedklassifisert til førkorn på grunn av lav hektolitervekt og lavt falltall. Under en tredjedel av den leverte avlinga har holdt matkvalitet. Fordi det ble produsert lite norsk mathvete i 2023, har det vært lite spørsmål om fordeling mellom klasser denne sesongen. Men med normalt gode vekstforhold og avlinger er det grunn til å vente at diskusjonen om markedstilpassing av den norske mathveteproduksjonen vil ta seg opp igjen kommende høst.

Betong var den største sorten (29 %), fullt av Caress (Lantmännen) (21 %) og Mirakel (20 %).

Helmi (Boreal) har blitt markedsført uten å være ferdig prøvd i norsk verdiprøving. Sorten er svært tidlig og tok 12 % av markedet.

Flere sorter oppnådde markedsandeler mellom 3 og 6 % av markedet: Krabat, Zebra (Lantmännen), Seniorita og Bjarne.

Festus ble oppformert av frøforretningene og blir markedsført i 2024. Den vanskelige 2023-sesongen med lave avlinger også hos såkornprodusentene gjør imidlertid at tilgangen på såkorn av sorten er mye mindre enn etterspørselen.

Høsthvete:

Vanskelige overvintringsforhold med varierende vær og skader av is og vann kombinert med en svært tørr vår, gjorde at høsthveteavlingene blei relativt lave hos de fleste produsentene. Vanskelige forhold med mye regn og dårlig opptørking gjorde videre at det ble sådd lite høstkorn høsten 2023.

Usikkerhet omkring muligheten for at hveteavlinga skal bli nedklassifisert til førkorn, har gjort at mange har vurdert dyrking av førsorter av høsthvete. Sortene av førhvete som er på markedet er svært yterike, og de er også bra med hensyn på vinterherdighet og agronomiske egenskaper.

Spørsmålene omkring kvalitetsklasser for høsthvete til brødbaking er fortsatt uavklart ettersom den norske avlinga i 2023 var så lav at den var uproblematisk å bruke opp. Det er imidlertid på tide at det skjer en avklaring, da det vil ta noe tid å få på plass nye sorter med kvalitet tilpasset nye kvalitetskrav hvis det blir ønskelig.

Kuban (Syngenta) er den ubestridte hovedsorten (42 %) kommende sesong.

I tillegg er det flere mathvetesorter med markedsandeler mellom 3 og 6 %: Praktik (RAGT), Julius (KWS), Bernstein (Syngenta) og Informer (Breun).

Andelen fôrhøsthvete er økende. Jantarka (Danko) er fortsatt hovedsorten (27 %), men det er grunn til å vente at Rotax (Strube) (11 %) vil ta større markedsandeler.

Salget av såkorn av høstrughvete var i 2023 lavere enn såkornsalget for fôrhøsthveter. Det ser ut til at fôrhøsthvete tar markedsandeler både fra rughvete og brødhvete.

Bygg

Offisiell verdiprøving og godkjenning

6-rad

Graminor er forkortet med GN.

Det var 2 GN linjer i 3. år i 2023 (GN17045, og GN16329).

Det var 1 GN-linje i 2. år (GN16081).

Det var 1 GN-linje i 1. år i 2023 (GN19215 trukket etter 2023) og 1 Linje fra Nordic Seed.

2-rad

Det var ingen GN Linjer i 3. år i 2023.

Det var 1 GN-linje i 2. år (GN18559) og 1. linje fra Lantmännen og 2 fra Sejet.

Det var 1 GN-linje i 1. år i 2023 (GN191026) og 1 fra Sejet.

Godkjente sorter:

2-rad: Torgeir

Ressurser

I bygg i 2023 jobbet ca. 0,7 foredler, ca. 2,5 teknikker inkludert linjeavl. I tillegg kommer ekstrahjelp.

Samarbeid

Vi samarbeider med NLR, NIBIO og NMBU i feltforsøk, utveksling av erfaringer og utstyr og delvis datautveksling. I tillegg har vi flere prosjektpartnere i ulike forskningsprosjekter.

Generelt

2023 var et vanskelig år med utfordrende værforhold preget av tørke i juni og mye nedbør på høsten. Dette påvirker såkornkvalitet og mengder for 2024 negativt.

«I potetprogrammet er det to nye sorter som er ferdig i verdiprøving og DUS test, og klar for vurdering av plantesortsnemnda i 2024.»

Havre

Offisiell verdiprøving og godkjenning

Det var 1 GN-linje i 3. år i 2023 (GN17033) OG SW 181116 fra Lantmännen i re-test

Det var 1 GN-linje i 2. år (GN17028)

Det var 1 GN-linje i 1. år i 2023 (GN16155)

Godkjente sorter

Havre: Romedal

Ressurser

I havre i 2023 jobbet ca. 0,3 foredler, og ca. 2,5 teknikker inkludert linjeavl. I tillegg kommer ekstrahjelp.

Samarbeid

Vi samarbeider med NLR, NIBIO og NMBU i feltforsøk, utveksling av erfaringer og utstyr og delvis datautveksling. I tillegg har vi flere prosjektpartnere i ulike forskningsprosjekter.

Generelt

Det var en vanskelig sesong med utfordrende værforhold preget av tørke i juni og mye nedbør på høsten. Dette påvirker såkornkvalitet og mengder for 2024 negativt.

Engvekster

Offisiell verdiprøving og godkjenning

Det er 24 sorter med i den offisiell verdiprøving i 2023: 4 timotei, 1 raisvingel 4x, 2 kvitkløver, 6 rødkløver (3 stk 2x, 3 stk 4x), 7 engelsk raigras (2 stk 2x, 5 stk 4x).

Ingen sorter ble ferdig testet i offisiell verdiprøving i 2023 (fordi det ikke ble sendt noen til testing i 2019, da man skulle forberede overgang til periodisering av verdiprøvingen).

Godkjente sorter

Det er godkjent 4 sorter i DUS-testingen i 2023, 3 rødkløvver (alle 4x) og 1 raisvingel. Det ble sendt 7 sorter til DUS testing i 2023.

Ressurser

Det er tre teknikere, en assisterende foredler og en foredler som jobber for engvekstforedlingsprogrammet. I tillegg til ekstrahjelp i sesong.

Samarbeid

I 2023 har vi samarbeidet med: NMBU, NIBIO, Felleskjøpet Agri, Strand Unikorn, NordGen, NLR, Norsk regnesentral, Lantmännen (Sverige), Lantmännen Agri Oy (Finland), Castel Agri (Sverige).

Potet

Offisiell verdiprøving og godkjenning

I potetprogrammet er det to nye sorter som er ferdig i verdiprøving og DUS test, og klar for vurdering av plantesortsnemnda i mars 2024.

Det er en linje som er ferdig med andre året i verdiprøving (tar 3 år) og to linjer er ferdig med første år verdiprøving. Det blir meldt inn tre nye linjer som går inn i første året i verdiprøving i 2024.

KNALLKUL (P02-13-7)

ÅRSBERETNING 2023 // Graminor 15

Foreldre:	TRIOBVAR	
Foredler:	GRAMINOR	
Anvendelse:	m	
Tidlighet:	hs	
Skallfarge:	R	
Generelt inntrykk:	4	(9=best, 1=dårligst)
Rel. Tot. Avl. (Asterix):	81	(antall år i test variere)
Rel. Tot. Avl. (Celandine):	72	
Rel. Tot. Avl. (Saturna):	84	
Rel. Tot. Avl. (Innovator):	91	
Oppspiring:	4	(9=raskest oppspiring, 1=)
Modning:	5	(9=helt avmodnet, 1=helt)
Tørrestoff i %:	22,1 %	
Knoll pr plante:	9	
Vasking:	5	
Koketype:	8	
Smak:	7	
Chips stekt farge:	4	(6 grader januar)
Pommes frites farge:	6	(6 grader januar)
Glyko:	181	(mg/kg)
Flatskurv:	6	
Selvskurv:	6	
Foma:	4	
Fusarium:	7	
Tørrete på knoll:	2	
Tørrete på ris:	8	

Godkjente sorter

For 2023 ble en ny sort godkjent på den norske sortlista. Det er sorten Knallkul (P02-13-7), som er en rød halvsn matpotetsort til spesialmarkedet, og som også har rød farge i kjøttet.

Det ble importert tre nye sorter fra utenlandske foredlere i 2023, herav to matpotetsorter og en til industrimarkedet.

Ressurser

Potetprogrammet består nå av tre teknikere, en assisterende foredler og en foredler. I tillegg er det noe innleid ekstrahjelp i sesong og ved behov. Potetprogrammet har en ny optisk sorterer for potet (Visar Optical Sorter), som er til stor hjelp ved seleksjon, og som gjør sorteringen mer automatisk og dermed bidrar til mindre tunge løft i dette arbeidet.

Samarbeid

De viktigste norske samarbeidsinstitusjonene i potetforedlingsprogrammet er NIBIO og Norsk Landbruksrådgivning. Vi har tett samarbeid med disse aktørene for testing og utprøving av egne sorter/linjer. Det er også et utstrakt samarbeid med utenlandske sortsforedlere, spesielt i Nederland, men også i Danmark, Tyskland, Storbritannia og Frankrike. For innspill fra markedet er det etablert flere arbeidsgrupper med relevante aktører, som vurderer og gir råd om valg og utprøving av nye sorter.

Generelt

Vekstsesongen 2023 startet veldig godt for vår del og frem til medio juli hadde vi tilnærmet optimale forhold for vekst og utvikling. Resten av sesongen vil vi helst glemme. Den var preget av stort tørrepress kombinert med ustabil og til tider store nedbørmengder. På grunn av dette ble det besluttet å starte innhøstinga tidligere enn vanlig, og takket være dette ble til slutt alle feltene høstet ferdig.

For øvrig har vi arrangert Åpen Potetdag på Graminor med godt besøk og mye fin potetprat, og deltatt på ulike potetarrangementer og feltvandring i regi av NLR og NIBIO samt besøkt alle feltvertene hvor vi har testing av egne sorter. Vi ser frem mot sesongen 2024 og håper den blir god!

Frukt og bær

Det er ikke offisiell verdiprøving i frukt og bær, men det er 5 plommeseleksjoner, 17 epleseleksjoner og 8 bringebærseleksjoner i ekstern prøving. Det er produsert trær av 3 plommeseleksjoner på Njøs som skal ut i prøving gjennom Bama og Gartnerhallen-systemet. Videre er det inngått avtaler om utprøving av de 3 nye eplesortene som er i DUS-test hos COOP-produsenter i Norge og hos samarbeidspartnere i Sverige og Åland. I alt 100 trær av de 3 eplesortene er produsert ved planteskole i Belgia for import i 2024.

Bringebærsortene Duo og Ninni ble godkjent rettsbeskytta i 2023, og det er søkt rettsbeskyttelse for en ny eplesort. Tre eplesorter er i DUS-test.

Ressurser

Det ble brukt 0,7 foredlerårsverk og 2 teknikerårsverk på foredling i frukt og bringebær, mens samlet forbruk i jordbær er 0,5 foredlerårsverk og 2 teknikerårsverk. Det er opprettet to nærings-PhDer på Njøs og to ansatte startet opp sitt 4-årige utdanningsløp i 2021. Samlet for Graminor og Njøs frukt- og bærsementer ble det brukt 2 foredlerårsverk og 1,5 teknikerårsverk på disse to utdanningsstillingene.

Samarbeid

Det ble i 2023 innvilget et PPP-prosjekt i bær, ledet av Njøs frukt- og bærsementer, der Graminor bidrar med innsats.

Proteinvekster

2023 var tredje år med sortsprøving av erter og åkerbønner i regi av Graminor. Fra og med 2022 er denne sortsprøvinga en del av forskningsprosjektet FutureProteinCrop.

51 sorter av erter prøvd i forsøk med 3 gjentak

- Fra 10 foredlere fra 7 land

45 sorter av åkerbønner prøvd i forsøk med 4 gjentak

- To gjentak behandla med fungicider
- Fra 9 foredlere fra 8 land

20 foredlingslinjer fra Nordic Seed, oppformert på Bjørke i 2022, ble prøvd sammen med markedsorter i forsøk med 3 gjentak på Staur.

20 foredlingslinjer fra Nordic Seed blei oppformert på Staur for forsøk i 2024.

Ca. 50 F2-familier i F5 ble oppformert i veksthus for oppformering vinteren 2023/24, men ble for seint modne til videre oppformering i felt sommeren 2023.

Krysninger til genetiske studier ble gjort i veksthus på vinteren og i netthus på sommeren.

Ressurser

Personellressurser brukt i dette prosjektet i Graminor denne sesongen tilsvarende:

- Administrasjon og foredling: 1/6 årsverk
- Forskningstekniker: 2/3 årsverk

Samarbeid

Utpøving av materialet var koordinert med forsøk på NMBU og NIBIO Apelsvoll hvor det samme sortsmaterialet ble prøvd. Vi har hatt et nært samarbeid gjennom sesongen med møter og utveksling av forsøksresultater.

Det er innledet samarbeid med Nordic Seed med tanke på kompetanseoverføring og tilgang til foredlingsmateriale av åkerbønner.

Marked og rammevilkår

Som følge av økt interesse for innenlandsk produksjon av vegetabilsk protein er det en økende interesse for dyrking av proteinvekster i Norge. Spesielt interessen for åkerbønner har vært økende.

Selv om arealene av erter (25 000 daa) og åkerbønner (35 000 daa) er økende, er de fortsatt alt for små til å rettferdiggjøre eget foredlingsprogram i Norge. Selv med et mulig areal på over 100 000 daa for begge vekstene er egen foredling lite realistisk. I stedet tas det sikte på en omfattende prøving av sorter og andre aktuelle genotyper fra foredlere i våre naboland og andre aktuelle områder. For åkerbønner kan foredling i samarbeid med Nordic Seed bli aktuelt.

Forskning, utvikling og innovasjon

Graminor deltar i flere nasjonale, nordiske og internasjonale forsknings- og utviklingsprosjekter. Målet med Graminor sitt forsknings- og utviklingsarbeid er å utvikle og ta i bruk ny kompetanse og nye teknologier for en mer effektiv og presis sortsutvikling.

Kompetansebygging for en moderne foredling

Graminor bruker mye ressurser på kompetansebygging, spesielt på å utdanne fremtidige foredlere. Dette er nødvendig for å opprettholde en bærekraftig og fremtidsrettet norsk planteforedling. Graminor jobber med å bygge kunnskap innen genetiske teknologier, presisjonsforedlingsmetoder og grundig forståelse av plantebiologi og genetikk. Ved å investere i å utdanne foredlere med høy kompetanse innen sitt fagfelt kan Graminor oppfylle samfunnsoppdraget med å utvikle robuste, tilpasningsdyktige og høyt ytende plantesorter egnet for norske vekstforhold. Denne proaktive tilnærmingen bidrar til å ivareta norsk matsik-

kerhet, fremmer miljømessig bærekraft, og gjør kompetansebygging til en integrert komponent for fremtiden for vellykket og ansvarlig planteavl.

I de senere årene har Graminor investert i utdanning av fremtidige foredlere i ulike foredlingsprogrammer:

Oat breeding in the era of genomics: resistance to Fusarium Head Blight (OatGen) (Nærings-PhD)

Dette prosjektet fokuserer på å utvikle et mer effektivt havreforedlingsprogram, gjennom implementering av nye genetiske verktøy, med fokus på Fusarium-resistens. PhD studenten har levert

avhandling og disputerer i mars. Etter disputas vil studenten ta over som havreforedler i Graminor.
Partnere: Graminor (prosjekt eier/leder), NMBU, Nofima.

Adaptations within the Norwegian wheat value chain to improve quality and obtain high quantities for milling in a challenging climate (MATHVETE)

Prosjektets mål er å bedre kvaliteten til norsk mathvete og sikre bruk av stabilt høye andeler norsk hvete i mel. Hyppig regn under modning og /eller infeksjon av sopper (*Fusarium* spp.) kan gi svekket glutenkvalitet og kvalitetsvariasjoner. PhD studenten tilknyttet prosjektet, har stilling som assisterende kornforelder i 25 % stilling i Graminor.
Partnere: Graminor, NMBU (prosjekt eier/leder), NOFIMA, Lantmannen Cerealia AS, Bakehuset AS, Orkla Foods Norge AS, Felleskjøpet Agri AS, Norgesmøllene AS, Strand Unikorn AS, YARA AS, Norske Felleskjøp SA, Uni. of Minnesota (USA), Rothamsted Res. Crop Performance Imp. Division (UK).

Genome-based breeding technology for high quality apples under Nordic growing conditions (Qapple) (NæringPhD)

Qapple er et nærings PhD prosjekt som arbeider med å utvikle et mer effektivt epleforedlingsprogram, ved implementering av nye genomiske verktøy i foredlingen. Fokuset er på fruktkvalitet, klimatilpasning og forbrukerpreferanser med tanke på spisekvalitet. PhD kandidaten blir Norges neste epleforedler tilknyttet Njøs Frukt- og børsenter.

Partnere: Graminor, Njøs Frukt- og Børsenter (prosjekt eier/leder), NMBU, NIBIO, SLU (Sverige).

«Graminor bruker mye ressurser på kompetanseheving, spesielt på å utdanne fremtidige foredlere.»

Extending the Norwegian strawberry season through novel breeding material (FLOWERBERRY)(NæringPhD)

Prosjektet er en Nærings PhD hvor hovedmålet er å utvikle ny kunnskap om den komplekse reguleringen av blomstring i jordbær. Denne kunnskapen skal brukes i utvikling av foredlingsmateriale med ideelle blomstringsegenskaper som kan utvide sesongen. PhD kandidaten blir jordbærforelder tilknyttet Njøs Frukt- og børsenter etter endt doktorgrad.

Partnere: Graminor, Njøs Frukt- og Børsenter (prosjekt eier/leder), NMBU, NIBIO.

Støttespillere:

Forskningsrådet
Støttet av Norges forskningsråd

Landbruks- og matdepartementet

STØTTET AV GROFONDET

skattefunn

FLOWERBERRY feltforsøk
– Her kartlegger vi gener for tidlighet og foredler nye jordbærsorter som skal utvide sesongen

Driftet av: **NJØS**

I samarbeid med: **Graminor**

Norges miljø- og biofarmakopellige universitet

Forskningsprosjekter med deltagelse fra Graminor 2023

Prosjekt tittel	Varighet
Gene Editing to Innovate Norwegian Breeding Industries (GeneInnovate).	2018–2023
Oat breeding in the era of genomics: resistance to Fusarium (OatGen).	2018–2023
Adaptations within the Norwegian wheat value chain to improve quality and obtain high quantities for milling in a challenging climate (MATHVETE).	2019–2023
Sustainable management of rust diseases in wheat (Hveterust).	2020–2023
Securing adaptation of timothy cultivars under climate change and during seed multiplication using genomic and big-data approaches (NexTim).	2020–2023
Climate Futures – SFI Research Centre – Societal and Industry-Oriented Research Centre.	2020–2028
Pre-breeding for Nordic climate resilient Spring wheat (CResWheat) (PPP).	2021–2023
PPP collaboration to advance Nordic potato cultivar development with enhanced resistance to diseases by pre-breeding (PPP_SustainPotato) (PPP).	2021–2023
Pre-breeding for future challenges in Nordic apples (NORDFRUIT Apple) (PPP).	2021–2023
Nordic Public Private Partnership Plant Phenotyping Project – Phase 3 (6P-3) (PPP).	2021–2023
Pre-breeding strategies for obtaining new resilient and added value berries (BreedingValue) – Horizon 2020.	2021–2023
Genomic-based breeding technology for the improvement of pre-harvest sprouting resistance in spring wheat under Norwegian climate (SproutResist).	2021–2024
Extending the Norwegian Strawberry season through novel breeding material (FLOWERBERRY).	2021–2024
Genomic-based breeding technology for high quality apples under Nordic growing conditions (Qapple).	2021–2024
Increased and market-adapted production of grain legumes in Norway to increase self-sufficiency of proteins for food and feed (FutureProteinCrop).	2021–2025
Phenotyping for healthier and more productive wheat crops (PhenoCrop).	2021–2025
Climate resilient and market adapted Norwegian winter wheat production (ProHøst).	2021–2025
How high can we get? High-yielding and winter hardy perennial ryegrass cultivars for higher latitude (HighGrass).	2022–2025
Sustainable solutions for profitable raspberry and blackberry production (RobustRubus).	2022–2025
Fra potetsamling til norsk delikatesspotet.	2022–2023
Future Food Security in the Nordic-Baltic Region: Merging Past, Present, and Future (NorBalFoodSec).	2023–2026
Increased protein production from Norwegian barley for animal feed (Protein Bar).	2023–2026
Innovative tools to tackle soil-borne pathogens in cereals (CeNem).	2023–2026

Styrets beretning 2023

Graminors eiere

Felleskjøpet Agri SA.....	36,7 %
Staten v/LMD, NIBIO og NMBU.....	34 %
Graminor AS.....	15,1 %
Strand Unikorn AS.....	9,4 %
Gartnerhallen SA.....	4,8 %

Formål og drift

«Selskapets formål er å drive planteforedling, sortsrepresentasjon og prebasisavl for å sikre at norsk jord- og hagebruk får tilgang på klimatilpasset, variert og sykdomsfritt sortsmateriale. Selskapet skal dessuten etablere samarbeid med utenlandske foredlere om planteforedling, sortsrepresentasjon, prebasisavl og markedsføring.»

Selskapet har forretningskontor og virksomheten drives fra Bjørke Forsøkgård i Hamar Kommune. Nødvendig eiendom og anlegg leies av Bjørke Eiendom AS, hvor Graminor er eneeier.

Graminor kjøper foredlingstjenester innen frukt og bær av Njøs frukt- og børsenter AS i Vestland fylke.

Selskapet legger forutsetning for fortsatt drift til grunn for virksomheten.

Selskapets driftsmessige og markedsmessige risikoer er eksterne faktorer som vær- og klimatiske forhold, endring i produsent- og forbrukeratferd samt rammebetingelser gitt av statlige myndigheter.

Selskapet har god soliditet og likviditet. Egenkapitalen i selskapet er god og overskuddslikviditeten er om lag halvparten av selskapets gjeldsforpliktelser. Selskapets likviditets- og kredittrisiko anses å være marginal sett i lys av kjente rammebetingelser på tidspunktet for avleggelse av årsmeldingen.

Graminor har respekt for og ivaretar grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold i gjennomføringen av sitt samfunnsoppdrag. Graminor sikrer allmennheten tilgang til informasjon gjennom årsmeldingen, selskapets hjemmeside og landbruksnæringens samarbeidsfora og møteplasser.

Styret i Graminor

Selskapet har tegnet ansvarsforsikring for styrets medlemmer og adm. dir. for personlig erstatningsansvar for formueskade de kan pådra seg ved utøvelse av sine verv. Forsikringen er tegnet hos et forsikringsselskap med solid «rating».

Medlemmer

Hans Frode Kielland Asmyhr, Leder
Ragnar Dæhli, Nestleder
Jostein Fjeld
Kristine Koller
Hildegunn Norheim
Elisabeth Morthen
Helga Amdahl

Varamedlemmer

Håvard Elstrand
Bjørn Stabbetorp
Bjørn Molteberg
Wenche Myhre Dahle
Wendy Waalen
Ellen-Margrethe Hovland
Constantin Jansen

Styrets sammensetning oppfyller aksjelovens krav om kjønnsfordeling med 57 % kvinner og 43 % menn.

Eierskap i andre selskaper

Bjørke Eiendom AS

Selskapet ble etablert i 2005 og eies 100 % av Graminor AS. Formålet med selskapet er å drive eiendomsutvikling og utleie av fast eiendom. Selskapet eier Bjørke forsøksgård i Hamar Kommune. Styret for Bjørke Eiendom AS har i 2023 bestått av Hans Frode Kielland Asmyhr (leder). Kristin Børresen er daglig leder for selskapet. Årsregnskapet pr. 31.12.23 viser overskudd med kr 478 304 og sum egenkapital med kr 15 737 928.

Njøs frukt- og bærseier AS

Selskapet ble etablert i 2007 med Gartnerhallen (22 %), Vestland fylkeskommune (22 %), Graminor (22 %), Lerum (11 %) og 6 fruktlager/produsenter i Vestland (23 %) som aksjonærer. Formålet med selskapet er endret til å være nasjonalt foredlingsseier for norske frukt- og bærsorter. Selskapet skal kunne investere i andre selskaper i samme bransje, og som kan bidra i regionale og nasjonale utviklingsprosesser. Styret for Njøs frukt- og bærseier AS har bestått av Harald Blaaflat Mundal (leder), Ellen-Margrethe Hovland (nestleder) og styremedlemmene Jan Audun Larsen, Kristin Børresen, Ole Runar Lyslo og Trude Risnes. Stein Harald Hjeltne er daglig leder for selskapet. Årsregnskapet pr. 31.12.22 viser overskudd med kr 263 543 og sum egenkapital med kr 3 041 511.

Sagaplant AS

Selskapet ble etablert 1. september i 2008 med Gartnerhallen (34 %), Graminor (25 %), NORGRO (25 %), E-plant Norge (10 %) og NIBIO (6 %)

som aksjonærer. Formålet med selskapet er å drive fremavl av plantemateriale av hagebruksvekster, herunder formering og omsetning, for å sikre at kommersielle frukt-, bær- og blomsterprodusenter samt aktører i grøntanleggsmiljøet får tilgang til friskt, klimatilpasset og sortsekte plantemateriale. Selskapet driver sin virksomhet på tidligere Sauherad prestegård i Midt-Telemark kommune. Styret har bestått av Thorleif Müller (leder), Kristin Børresen (nestleder), og styremedlemmene Engebret Dæhlin, Morten Sigurd Ruud, Arne Hermansen og Laila Odden. Tor Skilbred er daglig leder for selskapet. Årsregnskapet pr. 31.12.22 viser overskudd med kr 1 335 070 og sum egenkapital med kr 10 589 939.

Ytre miljø

Selskapets virksomhet medfører liten fare for det ytre miljø. Det er utarbeidet en gjødselplan for eiendommen, og plantevernmidler håndteres i henhold til gjeldende lover og forskrifter.

Medarbeidere og organisasjonen

Medarbeidere og organisasjonen

Personalet

Ved utgangen av 2023 var det 34 fast ansatte i Graminor og totalt antall årsverk var 33,4. Av de fast ansatte er 15 kvinner. I tillegg var 33 personer ansatt som ekstrahjelp/sesonghjelp. Dette utgjorde 3,36 årsverk.

Det har ikke vært meldte skader knyttet til jobb blant ansatte i 2023. Sykefraværet var i 2023 2,1 % som er ned 1 % fra 2022. 1 % av sykefraværet er sykemeldinger, herav ingen langtidssykemeldinger. Styret i Graminor ønsker å fremme og berømme det lave sykefraværet i selskapet. Selskapet har bedriftshelsetjeneste i 2023 hos Falck Norge AS. Verneombud og ledelse har et felles ansvar for at HMS-arbeidet følges opp etter forskrift og at dette er en kontinuerlig del av virksomheten.

I 2023 tok to ansatte (en mannlig og en kvinnelig) ut foreldrepermisjon.

Arbeidsmiljøet ved bedriften er etter styrets mening godt. Samarbeidet mellom fagforeningene og bedriftsledelsen fungerer godt, og fagforeningenes deltakelse og involvering er positivt for utviklingen av selskapet.

Selskapet har ingen hendelser i 2023 som bryter med definisjonene til likestilling og diskriminering. Diskrimineringen er når noen, enten direkte eller indirekte, blir behandlet dårligere eller settes i en dårligere posisjon på grunn av kjønn, graviditet, permisjon ved fødsel eller adopsjon, omsorgsoppgaver, etnisitet, religion, livssyn, funksjonsnedsettelse, seksuell orientering, kjønnsidentitet eller kjønnsuttrykk.

Selskapet gjennomfører arbeidsmiljøundersøkelser ved bruk av ekstern helseleverandør inkludert evaluering og gjennomgang sammen med de ansatte. Selskapet har i inneværende strategiperiode særlig vektlegging på organisasjonsutvikling med ekstra fokus på de ansattes arbeidshverdag. Det gjennomføres årlig medarbeidersamtaler med alle ansatte.

Resultat

	2023 Graminor AS Konsern	2022 Graminor AS Konsern	2023 Graminor AS	2022 Graminor AS
Utbytte	0	0	0	0
Avgitt konsernbinding etter skattekostnad	0	0	0	0
Overført annen egenkapital	1 955 033	-251 974	1 621 337	-81 868
Sum	1 955 033	-251 974	1 621 337	-81 868

Hamar, 29. februar 2024
I styret for Graminor AS

BankID Signing
Hans Frode Kielland Asmyhr
2024-02-29

Hans Frode Kielland Asmyhr
Styreleder

BankID Signing
Ragnar Dæhli
2024-02-29

Ragnar Dæhli
Nestleder

BankID Signing
Jostein Fjeld
2024-02-29

Jostein Fjeld
Styremedlem

BankID Signing
Kristine Koller
2024-02-29

Kristine Koller
Styremedlem

BankID Signing
Hildegunn Norheim
2024-02-29

Hildegunn Norheim
Styremedlem

BankID Signing
Elisabeth Morthen
2024-02-29

Elisabeth Morthen
Styremedlem

BankID Signing
Constantin Jansen
2024-02-29

Constantin Jansen
Varamedlem

BankID Signing
Kristin Børresen
2024-02-29

Kristin Børresen
Adm. direktør

Graminor AS Resultatregnskap

Resultatregnskap pr. 31.12.23	Note	Graminor AS 2023	Graminor AS 2022	Graminor AS Konsern 2023	Graminor AS Konsern 2022
DRIFTSINTEKTER OG DRIFTSKOSTNADER					
Driftsinntekter					
Salgsinntekt - såvarer og silovarer	13	4 359 221	4 426 886	5 641 158	4 381 045
Foredler- og lisensinntekter	13	37 998 063	38 662 717	37 998 063	38 662 717
Tilskudd og andre inntekter	13	39 301 420	36 183 338	39 301 420	36 183 338
Andre inntekter	13	1 070 000	99 000	1 094 000	99 000
Sum driftsinntekter		82 728 704	79 371 941	84 034 640	79 326 100
Driftskostnader					
Foredler- og lisenskostnader	13	9 816 312	9 306 442	9 816 312	9 306 442
Varekostnad	6	2 179 899	2 308 719	2 523 603	2 308 719
Kjøp av foredlings- og forskningstjenester	6	19 911 383	20 533 019	19 911 383	20 533 019
Lønnskostnad	14	28 891 128	27 613 757	28 934 299	27 636 160
Avskrivning på varige driftsmidler	3	2 998 506	2 678 610	5 075 896	4 655 700
Annen driftskostnad	14, 15	18 817 848	18 853 793	15 582 995	16 457 100
Sum driftskostnader		82 615 076	81 294 339	81 844 488	80 897 140
DRIFTSRESULTAT		113 628	(1 922 398)	2 190 153	(1 571 040)
FINANSINTEKTER OG FINANSKOSTNADER					
Finansinntekter					
Inntekt fra tilknyttet selskap	8	0	7 136	0	7 136
Annen renteinntekt	4	1 050 294	741 337	636 564	401 629
Annen finansinntekt		6 032	7 158	10 760	12 857
Sum finansinntekter		1 056 326	755 631	647 324	421 622
Finanskostnader					
Annen rentekostnad		5 463	25 751	1 245 669	262 746
Annen finanskostnad		1 176	7 244	1 716	7 244
Sum finanskostnader		6 639	32 995	1 247 385	269 990
NETTO FINANSPOSTER		1 049 687	722 636	(600 061)	151 632
ORD. RES. FØR SKATTEKOSTNAD		1 163 315	(1 199 762)	1 590 091	(1 419 408)
Skattekostnad på ordinært resultat	2	(458 022)	(1 117 894)	(364 942)	(1 167 434)
ORDINÆRT RESULTAT		1 621 337	(81 868)	1 955 033	(251 974)
ÅRSRESULTAT		1 621 337	(81 868)	1 955 033	(251 974)
OVERFØRINGER					
Overføringer til/fra annen egenkapital	10	1 621 337	(81 868)	1 955 033	(251 974)
SUM OVERFØRINGER		1 621 337	(81 868)	1 955 033	(251 974)

Graminor AS Balanse

Balanse pr. 31.12.23	Note	Graminor AS 2023	Graminor AS 2022	Graminor AS Konsern 2023	Graminor AS Konsern 2022
EIENDELER					
Anleggsmidler					
Immatrielle eiendeler					
Eierrettigheter	1	4	4	4	4
Aktiverte utviklingskostnader	3	219 777	0	219 777	0
Utsatt skattefordel	2	2 256 548	1 798 526	774 576	171 082
Varige driftsmidler					
Påkost leide lokaler	3	1 574 504	1 849 024	1 574 504	1 849 024
Tomter, bygg o.a. fast eiendom	3	0	0	53 409 351	34 167 331
Maskiner, anlegg, inventar, utstyr	3	14 061 102	13 350 356	15 119 000	14 475 592
Finansielle anleggsmidler					
Lån til foretak i samme konsern	4	6 010 765	6 996 488	0	0
Investeringer i aksjer og andeler	5	20 896 441	20 749 774	749 667	749 667
Sum anleggsmidler		45 019 141	44 890 839	71 846 879	51 412 700
Omløpsmidler					
Varer	6	4 097 791	3 888 405	4 097 791	3 888 405
Kundefordringer	7,8	24 850 128	26 938 370	24 850 128	26 938 370
Andre fordringer	2,8	7 912 993	7 651 994	4 604 735	6 345 970
Bankinnskudd, kontanter o.l.	9	18 805 495	13 089 590	19 995 228	13 403 632
Sum omløpsmidler		55 666 407	51 568 359	53 547 882	50 576 377
SUM EIENDELER		100 685 548	96 459 198	125 394 761	101 989 077
Egenkapital					
Innskutt egenkapital					
Aksjekapital	10, 11	10 600 000	10 600 000	10 600 000	10 600 000
-egne aksjer	10	-1 600 000	-1 600 000	-1 600 000	-1 600 000
Sum Aksjekapital		9 000 000	9 000 000	9 000 000	9 000 000
Overkurs	10	16 852 455	16 852 455	16 852 455	16 852 455
Sum innskutt egenkapital		25 852 455	25 852 455	25 852 455	25 852 455
Annen egenkapital	10	54 054 807	52 433 469	52 971 957	51 016 924
Sum opptjent egenkapital		52 433 469	52 515 337	52 971 957	51 016 924
Sum egenkapital		79 907 262	78 285 924	78 824 412	76 869 379

Balanse pr. 31.12.23	Note	Graminor AS 2023	Graminor AS 2022	Graminor AS Konsern 2023	Graminor AS Konsern 2022
Gjeld					
Avsetning for forpliktelser					
Utsatt skatt	2	0	0	0	0
Sum avsetning for forpliktelser		0	0	0	0
Annen langsiktig gjeld					
Gjeld til kredittinstitusjoner	12	0	361 096	25 075 000	6 432 512
Sum annen langsiktig gjeld		0	361 096	25 075 000	6 432 512
Kortsiktig gjeld					
Leverandørgjeld	8	8 986 280	11 244 626	13 464 606	11 908 684
Betalbar skatt	2	0	0	238 552	0
Skyldig offentlige avgifter		4 432 808	3 046 113	3 823 239	3 209 094
Annen kortsiktig gjeld	8	7 359 198	3 521 438	3 968 951	3 569 407
Sum kortsiktig gjeld		20 778 286	17 812 177	21 495 349	18 687 186
SUM EGENKAPITAL OG GJELD		100 685 548	96 459 198	125 394 761	101 989 077

Hamar, 29. februar 2024

I styret for Graminor AS

BankID Signing
Hans Frode Kielland Asmyhr
2024-02-29

Hans Frode Kielland Asmyhr
Styreleder

BankID Signing
Ragnar Dæhli
2024-02-29

Ragnar Dæhli
Nestleder

BankID Signing
Jostein Fjeld
2024-02-29

Jostein Fjeld
Styremedlem

BankID Signing
Kristine Koller
2024-02-29

Kristine Koller
Styremedlem

BankID Signing
Hildegunn Norheim
2024-02-29

Hildegunn Norheim
Styremedlem

BankID Signing
Elisabeth Morthen
2024-02-29

Elisabeth Morthen
Styremedlem

BankID Signing
Constantin Jansen
2024-02-29

Constantin Jansen
Varamedlem

BankID Signing
Kristin Børresen
2024-02-29

Kristin Børresen
Adm. direktør

Noter

Note 1 – Rettigheter

Graminor AS eier, disponerer eller representerer det alt vesentlige av rettighetene til norske plantesorter og foredlingsmateriale. Rettigheter og forpliktelser vedrørende dette er regulert i avtaler.

Ved en eventuell avvikling e.l. av Graminor AS skal rettighetene til deler av materialet under visse forutsetninger tilbakeføres til aksjonærene herunder Staten. Forpliktelser vedr. tilbakeføring av materialet gjelder i begrenset utstrekning ved en eventuell konkurs situasjon.

Note 2 – Skatter

	Graminor AS 2023	Graminor AS Konsern 2023
Spesifikasjon av årets skattegrunnlag:		
Resultat før skattekostnader	1 163 315	1 590 051
+ Permanente og andre forskjeller	-3 245 230	-3 248 916
+ Endring i midlertidige forskjeller	-348 163	-1 434 496
= Inntekt	- 2 430 077	-3 093 361
Spesifikasjon av årets skattekostnad:		
Beregnet skatt av årets resultat	0	0
= Sum betalbar skatt	0	0
+/- Endring i utsatt skatt (regnskapsført)	0	133 867
+/- Endring i utsatt skattefordel (regnskapsført)	-458 022	-458 022
+/- Endring skatt avskrivninger merverdi bygg	0	-40 787
+/- Endring i skatt avsatt tidligere	0	0
= Ordinær skattekostnad	-458 022	-364 942
Skattesats i inntektsåret	22 %	22 %

	Graminor AS 2023	Graminor AS Konsern 2023
Betalbar skatt i balansen består av		
Sum betalbar skatt	0	238 552
= Betalbar skatt i balansen	0	238 552
Fradrag skattefunn	3 228 779	3 228 779
Sum tilgodehavende skatt	3 228 779	3 228 779

	Graminor AS 2023	Graminor AS 2022
Utsatt skattefordel		
+ Driftsmidler inkl. goodwill	2 159 196	1 811 033
+ Utestående fordringer	0	0
- Skattem. fremf. underskudd som utlignes	12 416 232	9 986 155
= Grunnlag utsatt skatt	-10 257 037	-8 175 122
Utsatt skatt	0	0
Negativt grunnlag utsatt skatt	10 257 037	8 175 122
= Grunnlag utsatt skattefordel	-10 257 037	-8 175 122
Utsatt skattefordel	2 256 548	1 798 526
Skattesats	22 %	22 %

	Graminor AS Konsern 2023	Graminor AS Konsern 2022
Utsatt skatt/skattefordel		
+ Driftsmidler inkl. goodwill	4 494 280	4 702 684
+ Gevinst- og tapskonto	137 054	171 317
- Skattem. fremf. underskudd som utlignes	-12 416 232	-10 101 145
+Merverdi egenkapital	4 264 099	4 449 494
= Grunnlag utsatt skattefordel/utsatt skatt	-3 520 799	-777 650
Utsatt skatt	0	0
-utsatt skattefordel	774 576	171 082
Utsatt skattefordel/utsatt skatt	774 576	171 082
Skattesats	22 %	22 %

Note 3 – Varige driftsmidler

	Påkost leide grunnareal	Inventar og teknisk utstyr	Immaterielle eiendeler	Sum Graminor AS	Tomter, bygninger og annen fast eiendom	Driftsløsøre, inventar, verktøy	Sum Graminor AS Konsern
Anskaffelseskost pr. 1/1	2 745 203	45 467 977	0	48 213 179	49 958 140	1 915 321	100 086 640
+ Tilgang	0	3 434 733	219 777	3 654 510	21 236 472	17 600	24 908 582
- Avgang	0	2 733 978	0	2 773 978	2 000	0	2 775 978
Anskaffelseskost pr. 31/12	2 745 203	46 128 732	219 777	49 093 711	71 192 612	1 932 921	122 219 244
Akk. av/nedskr. pr 1/1	896 179	32 117 622	0	33 013 800	20 240 302	790 085	54 044 188
Akk. av/nedskr. pr. 31/12	1 170 698	32 067 624	0	33 238 322	22 047 358	875 023	56 160 703
Balanseført verdi pr 31/12	1 574 505	14 061 108	219 777	15 855 384	49 145 254	1 057 898	66 058 536
Årets av- og nedskrivninger	274 520	2 723 986	0	2 998 506	1 807 056	84 938	4 890 501
+ Ordinær avskriv. merverdi							185 395
Merverdi bygg 31/12							4 264 099
Sum							70 322 635
Prosentsats for ord.avskr	10 %	10-33 %	0		10 %	20 %	

Note 4 – Lån til datterselskap

Graminor AS har gitt et lån til Bjørke Eiendom AS på 17,2 millioner med rente på 4,00 % p.a.

Rentesatsen justeres årlig med endringen i Norges Banks styringsrente.

Lånet løper over 15 år fra september 2015.

Renteinntekten på lånet utgjør kr 444.922 og inngår i annen renteinntekt.

Avdrag mottatt, kr 985.723 og er i henhold til avtalt nedbetalingsplan.

Fordringens pålydende pr. 31.12.23 utgjør kr 6.010.765.

Lån til Bjørke Eiendom AS utgjør 7,52 % av morselskapets egenkapital.

Det er stilt sikkerhet for Graminor AS sin fordring på datter med pant i fast eiendom hos Bjørke Eiendom AS med kr 18.000.000.

Note 5 – Aksjer og tilknyttede selskap

Graminor AS eier følgende aksjer og andeler:

Selskap	Antall aksjer/andeler		Bokført verdi
	eiet	totalt	
Njøs frukt- og børsenter AS	10	45	103 000
Sagaplant AS	266	1000	646 667
Mjøsen Skog SA	17		0

Graminor AS konsern eier 100 % av Bjørke Eiendom AS (1000 aksjer). Aksjene er oppført i balansen til kostpris. Bjørke Eiendom AS ble stiftet i 2005 og har forretningskontor på Bjørke i Hamar kommune. Bjørke Eiendom AS har en egenkapital på kr 15.737.928 pr. 31.12.23. Årsresultatet for 2023 utgjør et overskudd på kr 478.304. Det er for 2023 utarbeidet konsernregnskap.

Graminor AS konsern eier 22,5 % av Njøs Frukt- og Børsenter AS (10 aksjer). Aksjene er oppført i balansen til kostpris. Njøs Frukt- og Børsenter AS ble stiftet i 2007 og har forretningskontor på Njøs i Leikanger som ligger i Sogndal kommune. Njøs Frukt- og Børsenter AS har en egenkapital på kr 3.041.511 pr. 31.12.22. Resultatet for 2022 viser overskudd med kr 263.543.

Graminor AS konsern eier 25 % av Sagaplant AS. Aksjene er oppført i balansen til kostpris. Selskapet ble stiftet 1.9.2008. Selskapet holder til i Midt-Telemark kommune. Sagaplant AS har en egenkapital på kr 10.589.939 pr. 31.12.22. Resultatet for 2022 viser overskudd med kr 1.335.070.

Note 6 – Varebeholdningen – kostnader

Varebeholdningen er vurdert til tilvirkningskost, basert på produksjonskalkyler. Det er ikke ukurans i varelageret.

I varekost inngår forbruk av råvarer og hjelpemateriell vedrørende produksjon og foredling mv. Innkjøpte tjenester til foredling inngår i Kjøp av foredlings- og forskningstjenester.

Balanseført verdi av råvarer utgjør kr 984.588, varer i arbeid kr 1.858.171, ferdigvarer kr 373.162 og innkjøpte handelsvarer kr 881.870.

Note 7 – Kundefordringer

Kundefordringer er vurdert til pålydende. Det forventes ikke tap i kundemassen.

Note 8 – Mellomværende med foretak i samme konsern

	Graminor AS 2023	Graminor AS 2022
Kortsiktig fordring, forskudd husleie	3 835 180	1 375 095
Kundefordring på konsernselskap	0	0
Leverandørgjeld til konsernselskap	0	0
Annen kortsiktig gjeld til konsernselskap	0	0
Avgitt konsernbidrag	0	0
Lån til datter, jfr. her note 4	6 010 765	6 996 488

Note 8 – Mellomværende med tilknyttede selskap

	Graminor AS 2023	Graminor AS 2022	Graminor AS Konsern 2023	Graminor AS Konsern 2022
Kundefordring på tilknyttede selskap	1 291 658	1 229 873	1 291 658	1 229 873
Leverandørgjeld til tilknyttede selskap	500 000	0	500 000	0
Lån til tilknyttede selskap, lånerente 4,99 % p.a.	0	139 333	0	139 333

Note 9 – Bundne bankinnskudd

Inkludert i bankinnskudd er skattetrekkkonto med kr 969.614 pr. 31.12.23 og kr 1.235.034 pr. 31.12.22.

Note 10 – Egenkapital Graminor AS

	Aksjekapital	Overkurs	Annen egenkapital	Sum egenkapital
Egenkapital 01.01.23	10 600 000	16 852 455	52 433 469	78 285 924
- egne aksjer	- 1 600 000			
Årets resultat			1 621 337	1 621 337
Avgitt konsernbidrag			0	0
Andre transaksjoner			0	0
Pr. 31.12.23	9 000 000	16 852 455	54 054 807	79 907 262

Note 10 – Egenkapital Graminor AS Konsern

	Aksjekapital	Overkurs	Annen innskutt egenkapital	Annen egenkapital	Sum egenkapital
Egenkapital 01.01.23	10 600 000	16 852 455	0	51 016 924	76 869 379
- egne aksjer	- 1 600 000				
Årets resultat Graminor AS				1 621 337	1 621 337
Årets resultat Bjørke Eiendom AS				478 304	478 304
Avskrivning merverdi netto				-144 608	-144 608
Pr. 31.12.23	9 000 000	16 852 455	0	52 971 957	78 824 412

Note 11 – Aksjonærfordelingen

Aksjonærfordelingen er:

Eier	Antall aksjer i %	Antall Aksjer	Aksjekapital
Felleskjøpet Agri SA	36,7	3 889	3 889 000
Staten ved Landbruks- og Matdepartementet	28,2	2 991	2 991 000
Staten ved NIBIO, Norsk Institutt For Bioøkonomi	5,0	530	530 000
Staten ved Norges miljø- og biovitenskapelige universitet	0,8	90	90 000
Sum Staten	34,0	3 611	3 611 000
Egne aksjer	-15,1	-1 600	-1 600 000
Strand Unikorn AS	9,4	1 000	1 000 000
Gartnerhallen SA	4,8	500	500 000
Totalt	100,0	9 000	9 000 000
Graminor AS, aksjer i datter	100,0	1 000	1 000 000
Sum aksjer konsern	100,00	10 000	10 000 000

På generalforsamlingen har hver aksje 1 – en – stemme.

Note 12 – Gjeld til kredittinstitusjoner og sikkerhetsstillelser

	Graminor AS 2023	Graminor AS 2022	Graminor AS Konsern 2023	Graminor AS Konsern 2022
Gjeld til kredittinstitusjoner	0	361 096	25 075 000	6 432 512
Eiendeler stillet som sikkerhet				
Driftsmidler	14 061 102	13 350 356	70 322 632	50 491 947
Kundefordringer	24 850 128	26 938 370	24 850 128	26 938 370
Sum	38 911 230	40 288 726	95 172 760	77 430 317

Gjelden som forfaller til betaling senere enn 5 år etter balansedagen utgjør kr 21.370.070.

Note 13 – Regnskapsprinsipper mv.

Årsregnskapet er satt opp i samsvar med regnskapsloven og god regnskapsskikk for øvrige foretak. Graminor AS er morselskap til og i konsernforhold med Bjørke Eiendom AS, organisasjonsnummer 987 903 147.

Driftsinntekter

Inntektsføring av foredler- og lisensinntekter skjer på årsbasis på grunnlag av såvareforretningenes salg.

Inntektsføringen av annet salg skjer på leveringstidspunktet.

Tilskudd fra offentlige og andre inntektsføres når disse er opptjent. Graminor AS benytter seg av SkatteFUNN-ordningen. Skattevirkningen som følger av kostnader til forsknings- og utviklingsprosjekter etter denne ordningen er inntektsført som tilskudd og andre inntekter. Inntekten er ikke skattepliktig.

Av driftsinntektene utgjør offentlige driftstilskudd kr 27.378.968. Dersom mottatt tilskudd bryter med forutsetningene for tildelingen, vil det medføre krav om etterbetaling. Eventuelle krav om tilbakebetaling kan motregnes i senere års utbetalinger.

Omløpsmidler og kortsiktig gjeld

Omløpsmidler og kortsiktig gjeld omfatter normalt poster som forfaller til betaling innen ett år etter siste dag i regnskapsåret, samt poster som knytter seg til varekretsløpet. Omløpsmidler vurderes til laveste verdi av anskaffelseskost og antatt virkelig verdi. (Laveste verdis prinsipp).

Anleggsmidler og langsiktig gjeld

Anleggsmidler omfatter eiendeler bestemt til varig eie og bruk for virksomheten. Anleggsmidler er vurdert til anskaffelseskost. Varige driftsmidler føres opp i balansen og avskrivningene er som hovedregel fordelt lineært over antatt økonomisk levetid.

Skatt

Skattekostnaden i resultatregnskapet omfatter periodens betalbare skatt som blir utlignet og forfaller til betaling i neste regnskapsår og endringer i utsatt skattefordel. Skatteøkende og skattereduserende midlertidige forskjeller er utlignet og nettoført.

Note 14 – Lønnskostnader m m

Selskapet har hatt 33,4 årsverk i løpet av året.

	Graminor AS 2023	Graminor AS 2022	Graminor AS Konsern 2023	Graminor AS Konsern 2022
Spesifikasjon av lønnskostnader				
Lønn og feriepenger	24 604 261	24 086 598	24 604 261	24 086 598
Andre ytelser	286 155	277 417	286 155	277 417
Arbeidsgiveravgift	3 879 588	3 683 792	3 886 638	3 690 842
Styrehonorar	354 900	348 000	404 900	398 000
Pensjonskostnader	1 599 384	1 392 137	1 599 384	1 392 137
Sosiale ytelser	299 880	373 449	286 001	338 802
Fradrag skattefunn	-2 133 040	-2 547 636	-2 133 040	-2 547 636
Totalt	28 891 128	27 613 757	28 934 299	27 636 160

Graminor AS har innskuddsbasert pensjonsordning for sine ansatte.

Betalt premie er kostnadsført i regnskapet i henhold til regnskapsregler for øvrige foretak.

Pensjonsordningen oppfyller reglene for obligatorisk tjenestepensjon.

Innbetaling til dekning av pensjonspremie for 2023 utgjør kr 1.555.438. Dekning av premie fra fond utgjør kr 61.490.

Premiefondet og innskuddsfondet (ikke balanseført) er henholdsvis på kr 84 og kr 3.962 pr. 31.12.23.

Omkostninger til pensjonsordningen for 2023 utgjør kr 28.120.

Lønn og annen godtgjørelse til ledene personer utgjør:

Ytelser til adm direktør for Graminor AS konsern:

Lønn	1 351 081
Andre godtgjørelser	7 056
Betalt pensjonspremie	80 612

Det er ingen bonusavtaler i selskapet

Ytelser til styre:

	Graminor AS	Bjørke Eiendom AS	Graminor AS konsern
Honorarer	354 900	50 000	404 900
Honorar til Gartnerhallen, styrerepresentasjon	47 000		47 000
Sum styrehonorar	401 900	50 000	451 900

Ytelser til revisor ekskl. mva.

Revisjonshonorar er kostnadsført med	171 510	55 723	227 223
Honorar for andre tjenester fra revisor	34 145	0	34 145
Sum honorar utbetalt til revisor ekskl. mva.	205 655	55 723	261 378

Note 15 – Annen driftskostnad

Graminor AS driver sin virksomhet fra leide lokaler. Inkludert i annen driftskostnad er leiekostnader lokaler med kr 5.781.756 og leiekostnader jord med kr 1.583.684. Leieperioden for Bjørke Forsøksgård løper fra 30.09.2015 til 30.09.2030 med rett til fornyelse av leieavtalen med 10 år fordelt på opsjonsperioder á 5 år.

For jord er leieperioden fra 5 til 10 år.

Kontantstrømoppstilling

	Graminor AS 2023	Graminor AS 2022	Graminor AS Konsern 2023	Graminor AS Konsern 2022
Kontantstrømmer fra operasjonelle aktiviteter				
Resultat før skattekostnad	1 163 315	(1 199 762)	1 590 091	(1 419 408)
- Periodens betalte skatt	0	0	0	0
+ Tap / - Vinning ved salg av anleggsmidler	(1 070 000)	(99 000)	(1 094 000)	(99 000)
+ Ordinære avskrivninger	2 998 506	2 678 610	5 075 896	4 655 700
+/- Endring i varelager	(209 386)	(901 206)	(209 386)	(901 206)
+/- Endring i kundefordringer	2 088 242	(2 279 111)	2 047 389	(2 224 520)
+/- Endring i leverandørgjeld	(2 258 346)	3 435 749	(2 318 725)	3 255 133
+/- Endring i andre tidsavgrensningsposter	5 949 180	(6 419 243)	6 684 412	(6 217 809)
= Nto. kontantstrøm fra operasjonelle aktiviteter	8 661 511	(4 783 964)	11 775 677	(2 951 111)
Kontantstrømmer fra investeringsaktiviteter				
+ Innbetalinger ved salg av varige driftsmidler	1 070 000	99 000	1 094 000	99 000
- Utbetalinger ved kjøp av aksjer	0	146 667	0	146 667
- Utbetalinger ved kjøp av varige driftsmidler	(3 654 510)	5 161 597	(24 920 569)	6 175 968
- Utbetalinger ved kjøp av andre investeringer	0	(1 179 361)	0	0
= Nto. kontantstrøm fra investeringsaktiviteter	(2 584 510)	(4 029 903)	(23 826 569)	(6 223 635)
Kontantstrømmer fra finansieringsaktiviteter				
- Utbet. ved nedbetaling av langsiktig gjeld	361 096	722 224	(18 642 488)	1 436 512
= Nto. kontantstrøm fra finansieringsaktiviteter	(361 096)	(722 224)	18 642 488)	(1 436 512)
= Netto endring i kontanter mv	5 715 905	(9 536 091)	6 591 596	(10 611 257)
+ Beholdning av kontanter 01.01.	13 089 590	22 625 681	13 403 632	24 014 889
= Kontantbeholdning 31.12.	18 805 495	13 089 590	19 995 228	13 403 632
Kontantbeholdning mv framkommer slik:				
Kontanter og bankinnskudd pr 31.12.	17 844 281	11 878 456	19 025 614	12 168 598
+ Skattetrekkinnskudd o.l. pr 31.12.	961 214	1 211 134	969 614	1 235 034
= Beholdning av kontanter mv 31.12.	18 805 495	13 089 590	19 995 228	13 403 632

Resultat Graminor 2023 Prosjektspesifikasjon

I samsvar med krav om regnskapsmessig skille for aktiviteter i kommersielle og ikke-kommersielle programmer for selskaper hvor staten har eierandel er det utarbeidet spesifikasjon på samme form og inndeling som for årsregnskapet. Graminor AS er definert som kategori 2 selskap som betyr at selskapet primært ikke opererer i konkurranse med andre selskaper, men inngår i gruppen av selskaper der staten søker mest mulig effektiv oppnåelse av sektorpolitiske mål. Målet for Graminor AS er samfunnsoppdraget med å drive planteforedling, sortsrepresentasjon og prebasisavl for å sikre at norsk jord- og hagebruk får tilgang på klimatilpasset, variert og sykdomsfritt sortsmateriale.

Selskapet skal dessuten etablere samarbeid med utenlandske foredlere om planteforedling, sortsrepresentasjon, prebasisavl og markedsføring. Å sikre aktiviteter i selskapet i henhold til samfunnsoppdraget er ikke mulig uten statlig støtte til de ikke-kommersielle programmene. Spesifikasjonen viser driftsinntekter, driftskostnader og driftsresultat fordelt på programmene. Egenkapitalen i selskapet, se her balansen i årsregnskapet, er bygd opp fra de kommersielle programmene. egenkapitalrentabiliteten er resultat av de kommersielle programmene. Det er ikke gjeld i selskapet knyttet til de ikke-kommersielle programmene.

Prosjektspesifikasjon År: 2023	Bygg 6-rad	Bygg 2-rad	Havre	Hvete/ erter	Engvekster	Potet	Frukt og bringeær	Jordbær	Produksjon og handel	FoU	Adm.	SUM
Salgsinntekt – såvarer og silovarer	25 000	25 000	70 150	100 000	249 509	14 064	0	0	3 658 907	40 211	176 381	4 359 221
Foredler- og lisenstntekter	8 353 913	5 759 138	6 851 861	5 654 366	5 159 447	5 105 486	719 154	394 697	0	0	0	37 998 063
Tilskudd og andre inntekter	0	2 500 000	0	0	6 350 000	4 480 000	4 860 000	4 070 000	2 986 288	13 922 452	132 680	39 301 420
Andre inntekter	0	0	0	0	750 000	35 000	0	0	285 000	0	0	1 070 000
Sum driftsinntekter	8 378 913	8 284 138	6 922 011	5 754 366	12 508 956	9 634 550	5 579 154	4 464 697	6 930 195	13 962 663	309 061	82 728 704
Foredler- og lisenstkostnader	176 290	3 862 446	167 033	1 517 437	37 540	3 523 708	445 527	86 331	0	0	0	9 816 312
Varekostnader	16 150	8 271	21 682	22 601	122 487	102 575	30 130	26 772	1 751 692	60 069	17 470	2 179 899
Kjøp foredlings- og forskningstjenester	131 179	222 508	213 741	158 620	2 026 386	580 514	4 808 517	1 335 328	2 419 088	7 970 819	44 684	19 911 383
Personalkostnader	880 198	1 174 734	1 639 477	2 155 074	2 800 095	3 153 244	18 914	912 741	2 613 839	6 268 085	7 274 726	28 891 128
Avskrivninger	100 000	100 000	130 000	130 000	558 506	300 000	0	50 000	1 096 680	443 320	90 000	2 998 506
Andre driftskostnader	1 854 381	2 771 575	3 542 839	6 344 708	5 604 653	5 328 140	276 065	1 944 038	-951 104	-779 631	-7 117 818	18 817 848
Tap på fordringer	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Sum driftskostnader	3 158 199	8 139 535	5 714 772	10 328 441	11 149 666	12 988 180	5 579 154	4 355 210	6 930 195	13 962 663	309 061	82 615 076
Driftsresultat	5 220 714	144 603	1 207 239	-4 574 074	1 359 290	-3 353 631	-0	109 487	0	-0	-0	113 628
Renteinntekter	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1 050 294	1 050 294
Finansinntekter	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	6 032	6 032
Rentekostnader	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5 463	5 463
Finanskostnader	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1 176	1 176
Netto finansresultat	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1 049 687	1 049 687
Resultat før skattekostnad	5 220 714	144 603	1 207 239	-4 574 074	1 359 290	-3 353 631	-0	109 487	0	-0	1 049 687	1 163 315
Skattekostnad	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-458 022	-458 022
Resultat	5 220 714	144 603	1 207 239	-4 574 074	1 359 290	-3 353 631	-0	109 487	0	-0	1 507 709	1 621 337

Uavhengig revisors beretning

Til generalforsamlingen i Graminor AS

Konklusjon

Vi har revidert årsregnskapet for Graminor AS.

<p>Årsregnskapet består av:</p> <ul style="list-style-type: none"> Selskapsregnskapet, som består av balanse per 31. desember 2023, resultatregnskap og kontantstrømpoppstilling for regnskapsåret avsluttet per denne datoen og noter, herunder et sammendrag av viktige regnskapsprinsipper, og Konsernregnskapet, som består av balanse per 31. desember 2023, resultatregnskap og kontantstrømpoppstilling for regnskapsåret avsluttet per denne datoen og noter, herunder et sammendrag av viktige regnskapsprinsipper. 	<p>Etter vår mening:</p> <ul style="list-style-type: none"> Oppfyller årsregnskapet gjeldende lovkrav Gir selskapsregnskapet et rettviseende bilde av selskapets finansielle stilling per 31. desember 2023 og av dets resultater og kontantstrømmer for regnskapsåret som ble avsluttet per denne datoen i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge, og Gir konsernregnskapet et rettviseende bilde av konsernets finansielle stilling per 31. desember 2023 og av dets resultater og kontantstrømmer for regnskapsåret som ble avsluttet per denne datoen i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge.
--	--

Grunnlag for konklusjonen

Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med International Standards on Auditing (ISA-ene). Våre oppgaver og plikter i henhold til disse standardene er beskrevet nedenfor under Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet. Vi er uavhengige av selskapet og konsernet i samsvar med kravene i relevante lover og forskrifter i Norge og International Code of Ethics for Professional Accountants (inkludert internasjonale uavhengighetsstandarter) utstedt av International Ethics Standards Board for Accountants (IESBA-reglene), og vi har overholdt våre øvrige etiske forpliktelser i samsvar med disse kravene. Innhentet revisjonsbevis er etter vår vurdering tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Annen informasjon

Styret og daglig leder (ledelsen) er ansvarlig for annen informasjon. Annen informasjon består av årsberetningen. Vår konklusjon om årsregnskapet ovenfor dekker ikke annen informasjon.

I forbindelse med revisjonen av årsregnskapet er det vår oppgave å lese annen informasjon. Formålet er å vurdere hvorvidt det foreligger vesentlig inkonsistens mellom annen informasjon og årsregnskapet og den kunnskap vi har opparbeidet oss under revisjonen av årsregnskapet, eller hvorvidt informasjon i annen informasjon ellers fremstår som vesentlig feil. Vi har plikt til å

rapportere dersom annen informasjon fremstår som vesentlig feil. Vi har ingenting å rapportere i så henseende.

Konklusjon om årsberetningen

Basert på kunnskapen vi har opparbeidet oss i revisjonen, mener vi at årsberetningen

- er konsistent med årsregnskapet og
- inneholder de opplysninger som skal gis i henhold til gjeldende lovkrav.

Vår uttalelse om årsberetningen gjelder tilsvarende for redegjørelse om samfunnsansvar.

Styret og daglig leders ansvar for årsregnskapet

Styret og daglig leder (ledelsen) er ansvarlig for å utarbeide årsregnskapet og for at det gir et rettviseende bilde i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge. Ledelsen er også ansvarlig for slik intern kontroll som den finner nødvendig for å kunne utarbeide et årsregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil.

Ved utarbeidelsen av årsregnskapet må ledelsen ta standpunkt til selskapets og konsernets evne til fortsatt drift og opplyse om forhold av betydning for fortsatt drift. Forutsetningen om fortsatt drift skal legges til grunn for årsregnskapet så lenge det ikke er sannsynlig at virksomheten vil bli avvirket.

Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet

Vårt mål er å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapet som helhet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil, og å avgi en revisjonsberetning som inneholder vår konklusjon. Betryggende sikkerhet er en høy grad av sikkerhet, men ingen garanti for at en revisjon utført i samsvar med ISA-ene, alltid vil avdekke vesentlig feilinformasjon. Feilinformasjon kan oppstå som følge av misligheter eller utilsiktede feil. Feilinformasjon er å anse som vesentlig dersom den enkeltvis eller samlet med rimelighet kan forventes å påvirke de økonomiske beslutningene som brukerne foretar på grunnlag av årsregnskapet.

For videre beskrivelse av revisors oppgaver og plikter vises det til:

<https://revisorforeningen.no/revisjonsberetninger>

BDO AS

Alexander Hjelmtvedt
statsautorisert revisor
(elektronisk signert)

PENNEO

Signaturene i dette dokumentet er juridisk bindende. Dokument signert med "Penneo™ - sikker digital signatur". De signerende parter sin identitet er registrert, og er listet nedenfor.

"Med min signatur bekrefter jeg alle datoer og innholdet i dette dokument."

Alexander Unnli Hjelmtvedt
Partner
På vegne av: BDO AS
Serienummer: 9578-5999-4-1342370
IP: 188.95.xxx.xxx
2024-03-04 12:24:35 UTC

Penneo Dokumentnøkkel: 4EKPO-M5JES-EACAM-LICH1-E36KB-5LZ3D

Dokumentet er signert digitalt, med **Penneo.com**. Alle digitale signatur-data i dokumentet er sikret og validert av den datamaskin-utregnede hash-verdien av det opprinnelige dokument. Dokumentet er låst og tids-stemplet med et sertifikat fra en betrodd tredjepart. All kryptografisk bevis er integrert i denne PDF, for fremtidig validering (hvis nødvendig).

Hvordan bekrefter at dette dokumentet er orginalen?
Dokumentet er beskyttet av ett Adobe CDS sertifikat. Når du åpner dokumentet i

Adobe Reader, skal du kunne se at dokumentet er sertifisert av **Penneo e-signature service <penneo@penneo.com>**. Dette garanterer at innholdet i dokumentet ikke har blitt endret.

Det er lett å kontrollere de kryptografiske beviser som er lokalisert inne i dokumentet, med Penneo validator - **<https://penneo.com/validator>**

